

Deborah Lawrensonová

Lampa

Moderný gotický román o tajomstvách, láskach a vôňach Provencalska

Lampa

Lampa

Deborah Lawrensonová

Original title: Deborah Lawrenson: The Lantern
First published in USA in 2011
Harper Collins Publishers
10 East 53rd Street
New York, NY 10022

Copyright © 2011 by Deborah Lawrenson
International Rights Management: Susanna Lea Associates

Translation © Marína Gálisová, 2012
Slovak edition © Fortuna Libri, Bratislava 2012, 2023

Vydalo vydavateľstvo Fortuna Libri v edícii Fortuna Litera.

www.fortunalibri.sk

Redigovala Elvira Šípiková
Zodpovedná redaktorka Anna Kališková

Druhé vydanie

Všetky práva vyhradené.
Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovať,
ukladať do informačných systémov ani rozširovať
akýmkoľvek spôsobom, či už elektronicky, mechanicky,
fotografickou reprodukciou, alebo inými prostriedkami,
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ISBN 978-80-573-0369-5

„Často som sa zastavil pred tou bujnou záhradou. Ležala v najtichšom úbočí medzi vrchmi... Všade naokolo povievali nespútané šlahúne podrastu, vo vzduchu bolo cítiť pach nepriateľskej hlíny, ktorá má vlastný život a je nezávislá ako zviera s krutými zubami.“

JEAN GIONO

„Nedovoľ nám vytvárať imaginárne zlá, keď vieš, že sa stretávame s toľkými podobami skutočného zla.“

OLIVER GOLDSMITH

PROLÓG

Niektoré vône prudko zaiskria a potom sa veľmi rýchlo stratia, tak ako závan citrusovej kôry alebo zreteľná aróma mäty. Daktoré sú ako cudzie piesne sirén, vzácnejšie, šíria sa z fialiek ukrytých v lesnom zákutí alebo z kosatcov po jarnom dáždiku. Ďalšie vône uvoľnia nával napoly zabudnutých spomienok. Iné akoby vyjadrovali pravdy o ľuďoch a miestach, na ktoré človek nikdy nezabudol – sú to vône, ktoré zastavia čas.

Taký je pre mňa Lavande de Nuit, Marthin parfum. Za prvým zábleskom otočníka sa dvíhajú tóny mandle a hlohu a zároveň mi prináša pohľady a zvuky, chute a pocity, ktoré sa odvíjajú jeden od druhého: levanduľové polia, cukrom posypané keksíky, zakvitnuté lúky, šumenie vetra v korunách stromov, háje striebřistých mihotavých olivovníkov, záhrada teplá aj o polnoci a sladká, pižmová vôňa tajomstiev.

Ten parfum je esenciou môjho života. Keď ho zacítim, znovu mám desať rokov a ležím na tráve v Les Génévriers, je jeden z tých skorých letných dní, keď zem ohrievajú prvé hutné vetry z juhu a ovzdušie mäkne príslubom. Mám dvadsať rokov, pohadzujem dlhými vlasmi a kráčam, sotva sa dotýkajúc zeme, v ústrety svojmu milému. Mám tridsať, štyridsať, päťdesiat. Mám šesťdesiat a bojím sa...

Možno sa vôbec báť vône?

PRVÁ ČASŤ

1

Skaly nad morom červenkasto žiaria, uhlíky po horúcom dni pod
Snaším balkónom v hoteli Marie.

Tu dolu, na južnom cípe krajiny, kam nedosiahne mistrál, kvapká večer ako lepkavá tekutina – pomaly, sťažka, potichu. Keď sme sem pricestovali, tá dusivá lepkavosť bránila spánku a noc sa na nás spúšťala ako veko na truhlu.

Teraz, za tých niekoľko hodín, ktoré prespím, sa mi sníva o všetkom, čo sme zanechali, o usadlosti na kopci a o šepotajúcich stromoch. A potom sa prudko myknem a prebudím. Rozpamätávam sa.

Kým sa vám to nestane, neviete, aký je to pocit byť s mužom, ktorý urobil niečo strašné. Aké je nevedieť, či sa to najhoršie už stalo, alebo sa ešte len stane. Aké to je, keď mu tak veľmi chcete dôverovať.

Nemôžeme opustiť Francúzsko, a keďže nemáme lepšiu azyl, stále sme tu. Keď sme sa tu usadili, vrcholilo leto. V mihotavom svetle vyšivali útle biele jachty kosoštvorcové brázdy na mori modrom ako atrament, naolejované telá sa piekli na medovozlatom piesku. Po celom pobreží znelo kvílenie a synkopy džezových festivalov. Dni nám plynuli bez dátumu, bez názvu.

Sezónna smotánka sa vypravila za ďalšími atrakciami, na miesto v septembri vychytenejšie, alebo sa ľudia vrátili ku každodennej práci, vďaka ktorej si mohli dovoliť tie slnečné týždne, a my sme zostali. V tejto kedysi hrdej vile z belle époque, postavenej na skalnatom výbežku v Cassiskom zálive, sme prišli na krátkodobý kompromis. Madam Jozanová sa nás prestala vypytovať, či chceme v jej ošumelom penzióne zostať ďalší týždeň. Isté je, že chceme. A ona nám nepochybne pragmaticky oznámi, keď už naša prítomnosť nebude vhodná.

Večeriame v kaviarni na pláži. Ktovie, ako dlho ešte bude otvorená. Už niekoľko večerov sme tu jediní zákazníci.

Pijeme víno, jeme olivy a takmer sa nerozprávame. Dialóg je zbytočný, iba sem-tam zdvorilo odpovieme čašníkovi.

Dom sa však snaží. „Bola si sa dnes prejsť?“

„Chodievam každý deň.“

„A kam si šla?“

„Hore do vrchov.“

Prechádzam sa vždy ráno, no niekedy sa vrátim až podvečer.

Líhame si skoro a potom odchádzame ďalej do snov, na miesta, ktoré už nie sú také, aké sú v skutočnosti. Dnes ráno som na plytčine polovedomia zastala v skleníku s kupolou, ktorý bol príznakom seba samého, sklo zájdené rokmi, niektoré tabule rozbité, požmurkávajúce, už-už sa rozsypú, železné mreže poskrúcané, hrdzavé. V Les Génévriers takej stavby niet, a predsa som sa v nej vo sne ocitla.

V tom sne mi nad hlavou celkom zreteľne praskalo sklo – stála som tam, opravovala pokrivené kovové poličky a zmočňovalo sa ma

znechutenie, lebo sa mi nedarilo narovnať zhrdzavený kov. Cez prasknuté sklo som videla na seba naukladané vršky, tie boli stále v pozadí, tak ako v skutočnosti.

Cez deň sa snažím nemyslieť na ten dom a na záhradu a úbočie, ktoré sme zanechali, a to, samozrejme, znamená, že mozog sa s tými myšlienkami musí vyrovnávať nepriamo. A hoci sa usilujem, neznamená to, že sa tým myšlienkam vyhnem. V niektoré dni nedokážem myslieť na nič iné, len na to, o čo sme prišli. Akoby to bolo v inej krajine, a nie iba niekoľko hodín cesty autom na sever od miesta, kde sme teraz.

Les Génévriers. Borievčie. Názov usadlosti je klamlivý, rastie tam len jedna nížka, široko rozkonárená borievka. Nie je taká veľkolepá, aby si vyslúžila toľké uznanie. Aj s tým názvom sa zrejme spája nejaký príbeh. O tomto mieste koluje veľa príbehov.

Hore v dedine, kam prídete po desiatich minútach chôdze cez les, stúpajúc do kopca, každý pozná nejakú príhodu o Les Génévriers: na pošte, v bare, v kaviarni, na radnici. Šepot stromov na tej pôde bol hudbou ich detstva, magickým šumením, ktoré ochladzovalo aj to najhorúcejšie popoludnie. Pivnica bola kedysi známa svojím *vin de noix*, sladkým orechovým likérom. Potom ju na niekoľko rokov ztvorili a spala ako zakliaty zámok na kopci, až kým nepadla za obeť zakázaným výpravám, zatiaľ čo na notárstve v Avignone zúrili právne spory o vlastníctvo. Miestni kupci sa nehrnuli, zahraniční prišli, videli a odišli.

Je to viac ako dom, je to trojposchodový gazdovský dom s malou pristavanou stajňou na uzavretom dvore, k tomu robotnícke chalupy, malý kamenný domec pre hostí, osamelo stojaci na druhej strane chodníka, a rozličné menšie hospodárske budovy – dohromady sa tomu oficiálne hovorí *hameau*, usadlosť, samota.

„Je tu zvláštna atmosféra,“ povedal agent v to májové ráno, keď sme *hameau* uvideli prvý raz.

Rozmarínové živé ploty žiarili prenikavo voňajúcimi kvetmi. Za nimi stála cyprusová aleja, predohra k levandulovým lánom. A každý výhľad uzatvárali do záhybov naukladané modré vrchy patriace do pohoria Grand Luberon.

„Na pozemku sú pramene.“

Bolo to logické. Pri bráne hlavného domu rástli tri veľké platany, svedectvo o vode, ktorú nebolo vidieť – bez nej by určite nevyrástli také vysoké a mocné.

Dom ma chytil za ruku.

Obaja sme si predstavovali rovnaké zábery, v ktorých sa náš vysnený spoločný život bude rozvíjať na štrkových chodníkoch vedúcich do tieňa dubiny, borín a figovníkov, pomedzi živé ploty – geometricky ostrihané – a nízke kamenné múriky, ktoré označujú tienisté vyhliadky dolu na široké údolie alebo hore na návršie s dedinou korunované stredovekým hradom. Stoly a stoličky – tam budeme čítať, popíjať chladený nápoj alebo rozprávať jeden druhému úryvky zo svojich bývalých životov, ponárajúc sa do stavu absolútnej spokojnosti.

„Čo si o tom myslíte?“ spýtal sa agent.

Dom na mňa sprisahanecky pozrel.

„No, neviem,“ zaklamal.

2

Bénédicté sa vznáša v miestnostiach na dolných poschodiach, vchádza do prachu vznešených vôní: smietky levandule zachytené v zásuvkách, mydlové vločky v borovicovej skrini, sadze z dávno vyhasnutých pahrieb a – z prítomnosti – sýta machová aróma z vlhkosti nad ružovými dlaždicami, ostré biele vône kvetov neskorej jari na priedomí.

Návštevníci sú tu noví. Určite ich ešte nikdy nevidela, pre istotu zatvorí oči a skúša o nich pokojne rozmýšľať, počítat nádychy, spomaľovať, pátra v pamäti.

Keď otvorí oči, stále sú tu.

Čudné, že sa jej pozerajú priamo do tváre, uprene sledujú okolie, skúmajú kúty izieb, popraskaný strop, pukliny v stene, no nedajú najavo, že by vnímali jej prítomnosť. Všade je ticho, len katalpa na dvore klopká, vrzne otvorená okenica a vpustí dnu pohyblivý svetlý pás.

Ešte chvíľu si tu posedím, pomyslí si Bénédicte. Uvidím, čo urobia.

Len dýchaj. Zhlboka dýchaj.

3

Hned' nás to zaujalo. Nebola to láska na prvý pohľad v pravom zmysle slova, nič výbušné, skôr hlboký sľubný spodný prúd, akoby to tam čakalo len na nás. A akoby sme my čakali na to miesto. Všetko akoby nám bolo známe – bol to rovnaký pocit, ako keď som sa zoznámila s Domom: ľahkovážnosť tľmená okamžitou empatiou, obklopená krásou.

Stretnutie s Domom bolo priam neuveriteľné. Nikdy sa mi nič také neprihodilo. Smršť. Tak bleskovo som sa rozhodla spojiť svoj osud s jeho osudom – bolo to najodvážnejšie, najunáhľenejšie a najobohacujúcejšie rozhodnutie, aké som kedy urobila. Moji priatelia a príbuzní si mysleli, že som stratila hlavu, a naozaj to tak bolo. Hlavu, srdce, myseľ aj telo. Chcela som ho a – zázrak nad zázraky – on chcel mňa.

S Domom som sa zoznámila v bludisku.

Na brehoch Ženevského jazera. Fotografu zámku na Yvoire som uvidela, keď som v to sobotné ráno v kaviarni listovala v časopise. Ak bol opis zámku vábivý, názov záhradného bludiska bol neodolateľný – Labyrint piatich zmyslov.

Podľa čašníčky to bolo len dvadsať minút od mesta, za hranicou, vo Francúzsku. No dalo sa tam dostať taxíkom, ba aj autobusom. Celý víkend som nemala iný program, bývala som v jednom z tých hotelov v centre Ženevy, ktoré nemajú dušu, a spánok mi pretŕhal hukot premávky. Už teraz som sa nudila pri pomyslení na ďalšie nezaujímavé stretnutia v pondelok ráno.

Teda som sa tam vybrala.

Malebné miesto! Zlatisté vežičky sa dvíhali z úzkych uličiek a zachytávali zubaté slnko. Zámok, zvláštne malý, útulný, akoby sa dvíhal z jazera.

Celkom spokojne som sa tam túlala sama, bludisko ma netrápilo, ale každý zmysel mi hovoril, že niekde v živote som zle odbočila. Moja takzvaná kariéra prechádzala monotónnou fázou, odrážajúcou moje obmedzenia – aj preto som prijala prácu, ktorá ma nakrátko priviedla do Švajčiarska. Pokiaľ išlo o môj spoločenský život, vyzeral ako počas odlivu, po ktorom zostali len ryhy a mierne vrásky vyslúžené zábavou.

A vtedy sa všetko zmenilo.

Tam, v hrabovom lese, vo vzduchu presýtenom vôňou lykovca, stál Dom.

„Tuším som sa stratil,“ povedal.

Prehovoril po francúzsky, ale nepochybovala som, že je Brit. Samozrejme, prezradil ho otrasný prízvuk, ale už tá veta bola v danej situácii nepochybne britská.

„A čo vy?“ spýtal sa a obaja sme sa zasmiali, pretože labyrint nebol zložitý. Bolo to len niekoľko nízkych živých plotov, ktoré spájali jednotlivé záhrady.

Mal opálenú tvár a vo vlasoch hnedých ako medvedia kožušina sa leskli zlatisté červené pramene. Prijemný úsmev, oči ukryté za slneč-

nými okuliarmi. Vysoký, nie vysočizný. Už predtým som si ho všimla. Bol tu tiež sám a od ostatných návštevníkov ho odlišovalo ešte niečo viac než dojem, že nie je polovicou páru ani súčasťou rodiny. Čiastočne to bola výrazná sebaistota chôdze, uvoľnenej a sebedovomej ako u atléta. Videla som, ako sa kochá mimoriadne pekným pohľadom na rastliny a kameň pri vode, ale zároveň si od toho zachovával odstup. Stál bez pohybu, nasával ten výjav, potom sa pobral ďalej. Kým ostatní turisti sa na to miesto vrhali s fotoaparátmi a vtlačali svoje stopy do tej krásy, on si to len pozrel a šiel preč.

Rozhovorili sme sa, zneli nesúvislé nezmysly o bludiskách, a potom, spočiatku sotva badateľne, zrazu sme mierili rovnakým smerom, až sme kráčali spolu po tom istom chodníku. Cez Záhradu zvukov, kde dosť nečakane rozprával o Debussym, cez Záhradu vôní, kde sa v studenom ovzduší ostro vynímala jarná vôňa narcisov, ďalej cez Záhradu farieb a dotykov, kde sme hovorili o synestézii a zhodli sme sa, že piatky sú oranžové, hladké a vyleštené. V Záhrade chutí sme zastali.

„Mala by byť plná jedlých rastlín,“ prečítal z letáka.

Obzerali sme sa. Bol február, nie najlepší mesiac na úrodu.

„Môžete skúsiť tú ozdobnú kapustičku,“ navrhla som.

„Je to lákavé, ale s vďakou odmietnem.“

Kráčali sme ďalej, vyšli sme zo zámockých záhrad do teplej tmavej kaviarne, tam sme si dali kávu a koláč. Znovu sme si objednali kávu. A stále sme sa zhovárali. Bolo to také ľahké. Stal sa z toho súvislý rozhovor, ktorý sám seba podnecoval a nás zviazal dokopy, ako sa z hodín stávajú dni a z dní mesiace.

V ten deň pri jazere som mohla na tých cestičkách v labyrinte odbočiť inam a nikdy by sme sa neboli stretli. Mohla som ísť taxíkom, nie autobusom, keby som prišla skôr, boli by sme sa minuli. Mohla som odmietnuť pondelňajšie stretnutia, ktoré boli už navyše, a stráviť víkend v Ženeve sama.

Človek tak však nemôže uvažovať. Čo je, to je. Buď sa pober ďalej, alebo to prijmi.
